

AZ OLVASÓTÁBOR SZEREPE AZ ÉRTŐ OLVASÁS FEJLESZTÉSÉBEN¹

A hátrányos helyzetű fiatalokkal való foglalkozás egy speciális, jól bevált formája az olvasótábor. Könyvtárunk, a József Attila Városi Könyvtár immár 15. alkalommal szervezte meg idén a szociálisan hátrányos helyzetű 10-14 éves gyerekek olvasótáborát Balatongyörökön. Táborunkban általában 24-26 gyerek vesz részt három könyvtáros irányításával.

1. Mi is az az olvasótábor?

Az olvasótábori mozgalom gazdája, a Hazafias Népfront 1982-ben így határozta meg az olvasótábor szükségességét: „Az olvasótáborok célja sajátos módszereivel és eszközeivel, elsősorban a közösségben történő együttgondolkodással segíteni a résztvevőket személyiségük formálásában, önmaguk és környezetük megismerésében, és támogatást nyújtani ahhoz, hogy világosabban lássák jövőjüket, egyéni és közösségi feladataikat. Az olvasótábor a közösségi élet egyfajta, értelmes tevékenységi modelljét kínálja; a közösségben élés, a nemzetben és emberiségben gondolkodás, a demokrácia gyakorló terepét. A könyvhasználat és az olvasás, az irodalom és a művészet, a tudomány és a művelődés tehát nem alapvető cél, hanem elsődleges eszközök az olvasótábori célok megvalósításához.”²

Habár ez a mondat több mint húsz éve fogalmazódott meg, ma is időtálló, s jól tükrözi az olvasótáborok lényegét. Ahány olvasótábor, annyiféle módon próbálja ezt a célt elérni. Az olvasótábori nevelés gerince a kiscsoportos beszélgetés, ahol a résztvevők a mindennapi élet problémáiból indulnak ki, s a könyvek, az irodalom segítségével próbálnak megoldást találni a felvetett kérdésekre. Úgy gondolom, hogy a hátrányos helyzetű fiatalokkal való foglalkozás egyik leghatékonyabb eszköze, hisz kötetlen környezetben, napokra, esetleg hetekre „összezárva” alkalom adódik a feloldódásra, a problémák kibeszélésére.

Napjainkban talán nehezebb a szervezés, elsősorban a tábor anyagi fedezetének megteremtése miatt. Pedig különösen most lenne fontos, mikor nő a rászoruló fiatalok száma, mikor egymás után szűnnek meg ifjúsági klubok, mikor kevés lehetőségük marad kulturált szórakozásra. A könyvtárak lassan az egyedüli „mentsvárak”, ahol bárki ingyenesen olvashat, információt szerezhet, s a könyvtárak, könyvtárosok igyekeznek e rájuk rótt feladatot nagy szakértelemmel, empátiával, hittel teljesíteni.

A pályázatoknak nagy szerepe van a tábor megvalósításában. Évről évre sikerrel pályázunk a Nemzeti Kulturális Alapprogram Könyvtári Kollégiumához, a Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Közgyűlése által kiírt pályázathoz, a Gyermek, Ifjúsági és Sportminisztérium tábori pályázataihoz.

A hátrányos helyzetű gyermekek jobb könyvtári ellátása érdekében 1998-ban létrehoztuk a JAVK Olvasóinkért Könyvtári Alapítványt, mely azt is lehetővé tette, hogy olyan pályázatokon is részt vegyünk, melyeket civil szervezetek számára írtak ki.

¹ „Az (olvasni) tudás hatalom?” címmel rendezett Zala megyei őszi szakmai napok egyik előadása.

² Kamarás István: „Rögeszmék” Bakonyoszlopon: Olvasótábori krónika. Bp.: Tankönyvkiadó, 1984. 8. p.

A szponzorok nemcsak a tábor költségvetéséhez járulnak hozzá, hanem tárgyi adományaikkal /csokoládé, üdítő italok, jégkrém/ is segítenek a gyerekek megjutalmazásában.

Egy sikeres projekthez, egy új tábor elindításához is nélkülözhetetlen az adott korosztállyal foglalkozó intézmények közötti *együttműködés*.

A Deák Ferenc Megyei Könyvtárral e területen is gyümölcsöző kapcsolatot építettünk ki. Lehetőségeik szerint mind anyagilag, mind szolgáltatásaikkal támogatják táborunk lebonyolítását, s ami a legfontosabb, az egyik kiscsoportvezetőnk is a könyvtár munkatársa.

Szívügyüknek érzik a tábor sikeres, minél zökkenő mentesebb megvalósítását.

Táborunk *céljai* nem változtak az évek során: megismertetni a gyerekekkel az olvasás szépségét, a könyvek szerepét, jelentőségét életükben, kialakítani igényüket az önművelődésre, felkelteni az érdeklődésüket a könyvek, a könyvtár iránt. Célunk az is, hogy a tábor végeztével felkeressék a lakóhelyi közművelődési vagy iskolai könyvtárat, és rendszeres könyvtárhasználóvá váljanak. Sajnos, a gyerekek nagy része még olvasni sem tud folyamatosan, így nagyon nehéz, szinte lehetetlen elérni, hogy örömet lelje az olvasásban. Inkább leül otthon a TV vagy a számítógép elé, ahol nem kell gondolkodni.

A gyerekek életkori sajátosságából adódóan könnyebb elérni azt a célunkat, hogy amennyire ilyen rövid idő alatt lehet, egy baráti közösséggé kovácsolódjanak, ahol őszintén beszélhetnek iskolai és családi gondjaikról.

A 2005. évi olvasótábor résztvevői

2. Milyen módszerekkel próbáljuk elérni céljainkat?

Kiscsoportos foglalkozások

Délelőttönként kiscsoportos foglalkozások zajlanak 12-13 tanuló részvételével, a felnőtt pedagógus irányításával. A foglalkozásokon támaszkodunk a már meglévő ismereteikre, újakat is nyújtunk barátaink, a könyvek segítségével, s igyekszünk

felkelteni az érdeklődésüket az adott téma iránt. A kiscsoportos foglalkozásokon az aznap megbeszélte témához kapcsolódva könyveket is ajánlunk elolvasásra, ill. a másnapi foglalkozásokra nekik is fel kell készülni a kiscsoportvezető által megadott könyv segítségével. Minden évben egy kis házi könyvtárral érkezünk a táborba, melyből a gyerekek a tábor folyamán bármikor kölcsönözhetnek.

Író-olvasó találkozók

Fontosnak tartjuk, hogy a gyerekeket azáltal is közelebb hozzuk az irodalomhoz, hogy találkozzanak „igazi” írókkal, lássák, hallják, hogyan élnek, alkotnak, gondolkodnak a világ dolgairól. A beszélgetés után kapott dedikáció szándékaink szerint egy életre megőrződik.

Igyekszünk olyan íróvendéget hívni, akinek ismerik regényeit, műveit, hallottak róla az iskolai tanórákon, de ha nem, a kiscsoportos foglalkozások feladata, hogy többet megtudjanak róluk, s beleolvassanak műveikbe, vagy elolvassanak egy-egy rövidebb regényt, novellát, hisz csak így tudnak aktívan részt venni a találkozón.

Vendégünk volt többek között az azóta már sajnos elhunyt Balogh Béni, aki az Árpád-házi királyokhoz fűződő mondákról beszélgetett a gyerekekkel, Döbrentei Kornél, akit a gyerekek sok mindenről faggattak, különösen könyveinek szereplőiről. /Hogy beszélgetni tudjanak az íróval, meg kell érteniük a könyveit, ez nagy motiváló erő /

Drámapedagógiai foglalkozások

Dramatizáltuk többek között Pálfalvi Dorottya író útmutatásai alapján „A repülő kastély” c. mesét, Kocsis Eszter drámapedagógus irányításával „A dzsungel könyvét”, idén pedig Devecsery László író, drámapedagógus volt a vendégünk.

Ezek a foglalkozások nagyon jól szolgálják céljainkat, hisz a gyerekek szeretnek játszani, s játékosan ismerkednek meg egy-egy könyv történetével, a szereplőkkel.

Drámafoglalkozás a balatongyöröki táborban Devecsery Lászlóval

Felolvasó versenyek

Minden táborban rendezünk a tábor témájához kapcsolódva felolvasó versenyeket, keressük a legszebben, legértelmesebben olvasó táborlakót /könyvjutalom /

Kézműves foglalkozások

A tábor programját színesítik a *kézműves foglalkozások* is. A gyerekek nagyon élvezik ezeket a manuális foglalkozásokat, melynek eredményeképp szebbnél szebb alkotások kerülnek ki a kezeik alól.

A kellemes percek, órák eltöltésén túl, gyönyörű ajándékok készülnek ily módon az otthoniaknak, ami, úgy gondoljuk, nagy örömet szerez a szülőknek. Az évek során megtanultunk gyöngyöt fűzni, batikolni, gyertyát mártogatni, „körmönfonni”. Megismerkedtünk a nemezeléssel, az origami rejtelveivel, az indiánfonással. Lengyák István nagykanizsai pedagógus – állandó segítőnk- útmutatásával és varázslatos ollójának köszönhetően papírból állatok tucatjai elevenedtek meg.

Nagy öröm számunkra, hogy a fiúk is lelkesen dolgoznak, a közösség ereje nagy hajtóerő. Szinte versengenek, kinek sikerül a legtöbbet, a legszebben megalkotnia.

A kézműves foglalkozás egy pillanata

Kirándulások

Az évek során igyekeztünk a környék nevezetes irodalmi és történelmi helyeit felkeresni. Jártunk Tapolcán, ahol a Batsányi János emlékhelyeket kerestük fel, megnéztük az Iskola-múzeumot, ami különös nagy élmény volt a gyerekeknek, hisz

számukra teljesen ismeretlenek voltak az ezek a régi iskolapadok, az akkor használatos taneszközök.

A badacsonyi hajókirándulásokon felkerestük a Szegedy Róza irodalmi múzeumot, megcsodáltuk Egry József festményeit a róla elnevezett múzeumban. Sümegen a várjátékoknak köszönhetően megelevenedik a középkor világa, és jobban megismerkedhetünk Kisfaludy Sándor életével.

Minden egyes kirándulásunkat *előkészítjük* oly módon, hogy a délelőtti kiscsoportos foglalkozásokon megismerkedünk a másnap felkeresendő város vagy táj nevezetességeivel, könyveket ajánlunk történelméről, híres embereiről, a város múltjához, és a hozzájuk kapcsolódó szépirodalmi könyvekből részleteket olvasunk fel, igyekszünk lelkileg is ráhangolni a gyerekeket a másnapi élményre, azok befogadására.

Nemcsak előkészítjük a kirándulásokat, hanem „*számon is kérjük*” az ott látottakat, tanultakat. Természetesen nem szigorú formában, hanem valamilyen játékos, kreativitást igénylő vetélkedő keretében. Egyrészt úgy gondolom, csak akkor van értelme, ezeknek a kirándulásoknak- természetesen a jó hangulatban eltöltött nap mellett-, ha valóban ismereteket nyújt, s valamit meg is jegyeznek belőle, másrészt a gyerekek nagyon szeretnek versengeni, élvezik a csatározást, hát még a jutalmul kapott csokoládét.

Táborzárás

A kiscsoportok vidám táborzáró műsorában mindig szerepel valamilyen irodalmi alkotás megismertetése / Janikovszky Éva: Kire ütött ez a gyerek ?, Nógrádi Gábor: Hogyan neveljük...?/

Könyvajánlás a nyári szünidőre

Minden tábor végén kapnak egy könyvlistát; íz ezen szereplő könyveket a szünidőben elolvasásra ajánljuk

3. Tanulságok, eredmények

Tanulságok? Úgy gondoljuk, hogy egyre nagyobb szükség van az olvasótáborokra. Talán még nagyobb, mint a hőskorban, a hetvenes években. Miért?

A gyerekek egyre kevesebbet olvasnak napjainkban, inkább a számítógép előtt ülnek, agresszív játékokkal játszanak, vagy a televízió előtt ülve butítóbbnál butítóbb műsorokat néznek.

Sokan közülük még olvasni sem tudnak folyamatosan, hogyan alakulna ki bennük a könyvolvasás iránti igény. Az egyhetes tábor talán arra elég, hogy felkeltsük az érdeklődésüket, rájöjjenek, hogy a könyvek segítségével mennyi hasznos ismeretet szerezhettek, a könyvek társaik, barátaik lehetnek mindennapi életükben. Ha erre ráébrednek, ez már óriási eredmény.

A tábor ideje alatt nem nézünk TV-t, s nagy meglepettségünkre a kezdeti morgások után senkinek sem hiányzik!

Úgy gondolom, s a tapasztalatok is azt bizonyítják, ha a gyerekek idejét értelmes feladatokkal töltjük ki, ha nem érnek rá unatkozni, nem is hiányoznak nekik a „civilizációs ártalmak”. (Bár egyre nehezebb lekötni őket!)

A tábor célja az is, hogy ne csak ebben az egy hétben legyen számukra fontos a könyv, hanem az év folyamán és később is *könyvtárhasználók legyenek*. Mindig öröm számunkra, ha a régi táboros gyermekeink bejönnek a könyvtárba, olykor csak meglátogatni minket, de többen közülük rendszeres könyvtárhasználókká lesznek. (Természetesen van olyan is, akik később sem lépik át a könyvtár küszöbét. Csodák nincsenek.)

A gyerekeknek szükségük van a *közösségre*, a valahova tartozás élményére, ami szintén „hiánycikk” napjainkban. A táborban sokat beszélgetünk az egymás iránti toleranciáról, az egymásra való odafigyelésről, segítségéről. Nagyon fontos eredmény, ha sikerül elérnünk, hogy nem csúfolják az elesettebbet, sőt kiállnak mellette.

A megszerzett ismeretek mellett óriási eredménye a tábornak, hogy a gyerekek jól érzik magukat, a tábor végén írt véleményeikből a szeretet sugárzik, s mindannyian visszakíváncsoznak.

A hátrányos helyzetű gyerekeknek nincs lehetőségük a táborozásra sem, hisz egymás után szűnnek meg a táborozási lehetőségek, ill. csak azoknak áll módjukban, akik a nem kevés részvételi díjat ki tudják fizetni.

Minden évben nehezebb előteremtenünk a táborozási költségeket, a pályázatok sikere is esetleges.

A tábor jó hírét bizonyítja, hogy nagyon sok a visszajáró gyermekünk, többen közülük háromszoros, avagy négyszeres táborozóink, ők a mi fogadatlan prókátoraink. A végén „kiöregednek”, mert középiskolások korukban már nem jöhetnek. Úgy gondoljuk, hogy akkora tudásbeli, gondolkodásbeli szakadék van egy 10 éves /negyedik osztályos / és egy középiskolás kamasz között, amely esetleg zavarná a tábori munkát, egy szoros baráti kötelék kialakulását

Vélemény a táborról:

„Háát...igen! Megint jó volt, én megint jól éreztem magam. A táborzárás is jó volt, szerintem mindenki nagyon élvezte. /Én is./ Az indiánfonás is egészen jó volt, de 2 órán keresztül egyhelyben ülni és tekergetni a cérnákat, na... Jó ez persze vicc volt! Az Eszti nénivel is jót játszottunk, nagyon tetszett. Ja persze a foglalkozások is jók voltak, sokat tanultam. A keszthelyi kirándulás is sok élményt hozott nekem. A kápolnában negyedszer voltam, de az is jó volt. A kilátó meg egyszerűen fantasztikus, nagyon szép volt a kilátás, az egész Balatonra rá lehetett látni. /Mindentre csak azt lehet írni, hogy jó volt / Tök jóba lettem a Krisztivel meg a Zsófiival. ...Na akkor ennyi. Köszönöm ezt a tábort, jövőre is szívesen jönnék. További jó nyarat!”

Kereki Judit

